

BAZI ÇİN KAYNAKLARINA GÖRE
BUGÜN ÇİN TÜRKİSTAN'INDA YAŞIYAN HALKLARDAN
MOĞOLLARIN ÖRF VE ÂDETLERİ

Dr. Muhaddere N. ÖZERDÎM

Sinoloji Doçenti

Bir zamanlar bir çok halkların toplandığı ve çeşitli medeniyetlerin birbirine teması geldiği Çin Türkistanı'nda, bu gün de bir çok halklar yaşamakta ve çeşitli örf ve âdetler hüküm sürmektedir¹.

Bu halklardan Çinlilerin Meng-ku dedikleri Moğolların örf ve âdetlerini Çinlilerin görüş zaviyesinden inceleyelim.

A— Yaşayış tarzları:

Moğollar, se-ko-la (tercüme edilemiyor) dedikleri ve kazanın tersine dönmüş şekline benzer, keçeden yapılmış çadırlarda otururlar². Çinliler bunlara "Meng-ku-pao" (Moğol çadırı) derler. Duvarları söğütten yapılmıştır. Damlarında kremit yoktur, keçe ile örtülmüştür. Üstünde istenildiği zaman açılabilen bir penceresi vardır. Kalın kumaştan yapılmış bir örtü kapı vazifesini görür. Çadırın içi kışın halı ve kilimlerle, yazın da hasırla örtülüdür. Fakirlerin çadırları tek gözlüdür. Hayvanları da burada yatar. Zenginlerin çadırlarında ise oda vazifesini gören bir çok bölmeler vardır, genç kızlar ayrı odalarda yatarlar.

¹ Çin kaynakları bu bu halkları şu şekilde tasnif eder:

Han-tsu (Çinliler), Man-tsu (Mançular) Meng-ku (Moğollar), Ch'an-hui'ler (İslâm Türkler yani Uygur'lar) (Wei-wu-erh), Pu-lu-t'e'lar (Kırgız'lar), Kan-hui'ler (Tungan'lar yani Müslüman Çinliler) Ha-se-ke'lar, (Kazaklar), Ta-chi-ke'lar (Tacikler), Lao-t'o-i'ler (Ta-tan'lar, yani Moğolların bir kabilesi) gibi halklardır. Bundan başka Çinlilerin Kuei-hua-na dedikleri beyaz Ruslar ve az miktarda Özbekler, Kalmuklar, Solon'lar, Hsi-po'lar, Doluni'ler vardır.

Moğollar, Cengiz Han istilâsı üzerine memleketlerinden getirilmiş Moğolların neslidir. Bu gün, Chen-hsi'de (Hami'nin kuzeyinde), Wu-su'da (Manas'ın batısı), Ta-cheng'de (Kuzey Türkistan'da) ve İli'de yaşarlar. 100,000 kadardır. Göçebendirler, sulak ve otlak yerlerde dolaşırlar.

Bu halklar için bk ;

Hsin-chiang Li-ssu Chih : Wang Shu-nan. 1910, s.26 27 ab.

Hsin-chiang Chi yü : Wu ai chen 1936. Shanghai, s. 187-205.

Hsin-chiang Feng Wu: Chu Yung-tse Ch'ungking 1944. s. 67-79.

² Ch'ang Ch'un, Cengiz Hanı görmeğe giderken yolda rastladığı "Moğolların siyah araba ve beyaz çadırlarda" yaşadığını işaret eder (bk, Waley: The travels of an alchemist, s. 67. ve A. Bretchneider, Mediaeval researches cilt I, s. 50).

Marco Polo da bu keçe çadırlardan ve siyah keçe ile örtülü arabalardan bahseder (Yule: travels of Marco Polo, cilt I, s. 252).

"XIII" üncü yüz yıl Moğollarının keçe çadırlarında bacaya benzer bir boyun olduğundan ve bazı Moğol kahramanlarının çadırlarının çatısında yabani hayvan kemik-

Evde tam bir iş birliği vardır. Sabahleyin evin en büyük gelini, gelin yoksa evin hanımı kalkar, penceriye açar, kuyudan su çeker. Suyu ısıttıktan sonra diğer ev halkını uyandırır. Hep birlikte çay içerler. Çayın içine süt ve biraz da tuz koyarlar. Çayla birlikte Po-po dedikleri bir nevi ekmek yerler. Yemekten sonra herkes işine gider. Öğle yemeği de aynıdır. Akşam yemeğinde çorba, et ve kavrulmuş un yerler, çay süt içerler. Bundan başka süttten yapılmış bir nevi içkileri (kıymız olacak) vardır. Bundan yalnız misafire ikram ederler. Akşam yemeğini yer yemez yatarlar. Gece hiç ışık kullanmazlar.

Elbiseleri Mançu'larınkine benzer. Kadınlarınki dar ve uzundur, önden açıktır ve göğüs kısmı çok süslüdür. Eteklerinde ekseriye yeşil kadifeden bir kenar vardır. Kadınların çoğu kırmızı renkte elbise giyerler. Süslenmesini ve mücevher kullanmasını çok severler. Saç örgüleri vardır. Fötürden yapılmış, uzun püsküllü, ipekle işlenmiş küçük başlıklar giyerler³.

Erkekler yaz kış deri pantolon ve jaket giyerler. Çok soğuk günlerde hayvan postundan yapılmış paltolar giyerler. Daima şapka kullanırlar⁴.

Meng-ku'lar (Moğollar) çok misafirseven insanlardır. Bir kimse geldiği zaman evdekiler iki sıra olup misafiri karşılarlar ve daima onun sağında yürürler. Ona şarap (kırmızı olacak), süt, çay ve dişleri temizlemek için bir nevi tütün ikram ederler. Misafir kaldığı müddetçe her gün koyun kesilir. Misafire taze et ikram etmemek büyük ayıp sayılır. Bunun için koyun kesilmeden önce misafire gösterilir. Kesilen koyunun yarısı Buda'ya ikram edilir. Sonra bütün akrabalar, komşular misafir için türlü türlü yiyecekler getirirler. Hep birlikte yemek yerler, şarkı söylerler, dans ederler. Büyük bir kimsenin evlerine gelmesini uğur sayarlar. Ona ikramda bulunmak için ellerinden gelen her şeyi yaparlar.

Çok naziktirler. Birisiyle konuşurken önlerine bakarak ve yavaş sesle konuşurlar. La-ma'lara çok saygı gösterirler. Bir evde üç oğul varsa muhakkak ikisi La-ma olur. Bu aynı zamanda çocuğun arzusuna tabidir. Ailesi çocuklarını La-ma olması için zorlamaz. La-ma olmak isteyen birisi, kabile reisinden müsaade edildiğine dair bir kağıt aldıktan sonra, mabede gider, Buda'nın önünde dua eder. O sırada davul ve gonklar çalar ve ona

lerinden, örtüsünün de hayvan derisinden yapıldığından" bahsedilir (bk. A. İnan: Moğolların içtimai teşkilâtı; s. 68).

³ Ch'ang Ch'un, "Evli Moğol kadınlarının altmış santimetre yüksekliğinde kayın ağacından yapılmış bir başlık giydikleri ve bunun üzerine siyah yünlü kumaştan, zenginler ise kırmızı ipekten bir örtü koyduklarını bir de bunun uzun bir kuyruğu olduğunu ve buna "Ku-ku" dediklerini" anlatır (bk. Waley: aynı kitap, s. 67; ve E. Bretschneider, aynı kitap cilt I, s. 52).

⁴ Ch'ang Ch'un, "Moğol erkeklerinin hayvan postu ve kürk giydiklerinden ve arkalarında sallanan iki örgü halinde uzun saçları olduğundan" bahseder (bk. "Waley: aynı kitap, s. 67 ve E. Bretschneider, aynı kitap cilt I, s. 52).

La-ma ünvanı verilir. Babası öldüğü zaman evde annesini bakacak kimse yoksa çocuk La-ma'lığı terk ederek ailesini bakmak üzere evine döner⁵.

B— Evlenme Âdetleri:

Evlenecek olan erkek koyun, şarap Ha-ta (İpekli, pamuklu kumaş ve Buda'nın küçük bir heykeli gibi kıymetli şeyler) gibi hediyelerle birlikte bir kadın dünürü kızın ailesine gönderir. Dünür ne maksatla geldiğini onlara bildirir. Eğer kızın ailesi bu evlenmeye tarafdır ise hediyeleri kabul eder ve hemen 'kabul' masasına bir koyun keserler. Sonra düğün gününü kararlaştırırlar.

Düğün günü dünür, damadı alarak gelinin evine gider. Yine bir çok hediyeler götürür. Bunların arasında iki genci birbirine bağlamak maksadıyla konulmuş zamak vardır. Gelin bu hediyeleri orada bulunan bütün akraba ve arkadaşlarına dağıtır.

Gelinin elbisesi kırmızı renktedir ve çok süslüdür. Kırmızı çizmeleri ve kırmızı püsküllü bir başlığı vardır. Evden ayrılacağı anda La-ma gelir ve dua okur. (Gelin âdet mucibince) yüzünü eteği ile örtterek ağlar ve gitmek istemez. O zaman babası yahut ağabeyisi onu kucaklayarak ata bindirir. Bütün ev halkı ve akrabalar hep birlikte damadın evine giderler. Kapıda La-ma onları karşılar. Gelinin ve damadın saçından birer tutam alarak birbirine bağlar (Onları ebediyen birleştirmek maksadıyla) ve dua okur. Sonra görümce gelini alarak içeri götürür. Gelinin elbisesi değiştirilir, saçları çözülerek iki örgü yapılır. Bu onun genç kızıktan çıkıp kadın olduğunu işaret eder. Sonra bütün aile Buda'nın heykeli önünde dua ederler⁶.

Akşam yemeğine misafirler davet edilir. Yemek yenir, çay ve kımız içilir. Şarkı söylenir dans edilir.

Düğünden sonra üç gün gelin sokağa çıkmaz ve iş görmez. Bu günlerden sonra her işi yapmağa başlar ve ancak ev halkıyla sokağa çıkabilir.

⁵ Yaşama tarzları için bk :

Hsin-chiang Li-ssu Chih : s. 2-4 a b.

Hsin-chiang Chi Yü: s. 190.

Hsin-chiang Feng Wu::s. 70.

⁶ "Eski Moğollarda gelin kaynanasına takdim edilirken muayyen bir âyin icra edilmiş ve kayın validesine annesinden getirdiği hediye (Shidkül) sunarmış" (bk: A, İnan Moğolların içtimai tarihi, S. 78).

⁷ "Eski Moğollarda levirat herkesce malumdur. Fakat XI-XIII üncü yüz yıl Moğolları evlenmek için çok uzaklara giderler ve uzak kabilelerle münasibet tesis etmeğe çalışırlarmış. Çok kadın alma yakın bir âdettir" (bk, Moğolların içtimai tarihi, s. 76).

Marco Polo da Moğolların kardeş karlarıyla ve üvey anneleriyle evlendiklerinden bahseder (Yule: Aynı kitap, cilt I, s. 253).

Prof. Dr. Eberhard, "Eski Moğol kabilelerinde kız kaçırarak suretiyle evlenmelerin olduğunu" tesbit etmiştir (bk. Çin'in şimal komşuları, s. 64).

Evlenemeyecek kadar paraları olmıyanlar için para toplanır ve onların evlenmelerine bu şekilde yardım edilir⁷.

C— Ölüm âdetleri :

Ölüm merasimlerinde zengin ve fakir arasında tam manâsiyle fark gözetilir. Bir zengin öldüğü zaman onu bir kumaşa (kefen) sararlar. Altında odun bulunan bir sedir üstüne koyarlar. La-ma gelince bu odunları ateşler ve dua okur. Bu şekilde ölüyü yakarlar. Ölü tamamiyle yanarsa, o kimsenin günahı olmadığına inanılır. O zaman kalan küllerini toplayarak toprak ve bir takım ilâçlarla karıştırarak ölünün küçük bir heykelini yaparlar, ve bunu yere gömerler. Toprağın üstü mahrutî şekilde yükseltirilir. Burası ölünün mezarı sayılır.

Fakir bir kimse öldüğü zaman beyaz kumaşa sarmazlar. La-ma onun falına bakar ve gömüleceği yeri tayin eder. Geceleyin bu yere ölüyü bırakırlar. La-ma dua okuduktan sonra gider. Buna "Açıkta gömme" derler. Açığa bırakılan ölüyü kurtlar kuşlar yer. Eğer üç gün zarfında ölü yenmezse, onun günahının çok olduğuna inanılarak, kendilerine zarar getirir korkusuyla o civarda oturanlar evlerini değiştirirler, başka mahallelere giderler. Ölünün akrabaları La-ma'yı çağırırlar. La-ma hayvanların gelip ölüyü yemesi için dua eder. Bundan başka ölünün elbiselerini ve kullandığı eşyanın hepsini "K'u-lun" a götürürler⁸, buradaki rahiplere hediye ederler, bazıları da para verirler. Bunun için buradaki rahiplerin hepsi çok zengindirler.

Bundan başka diğer bir merasim daha vardır. La-ma ölüyü yere koyar ve bir kemik parçasıyla ölünün boyuna göre bir yer çizer ve dua okur. O zaman ölünün günahının yok olduğuna inanılır⁹.

Oğul babası ve annesi için, kadın kocası için yüz gün matem tutar. Akrabalar için matem kırk dokuz gündür. Bu müddet zarfında kaba ve beyaz elbiseler giyerler, saçlarını taramazlar. Ziyafet vermezeler ve hiç

⁷ Evlenme âdetleri için bk:

Hsin-chiang Li-ssu chih : s. 4b, 5a.

Hsin-chiang Chi Yü : s. 191.

Hsin-chiang Feng Wu : s. 71.

⁸ K'u-lun: Şehrin dışında La-ma'ların bulunduğu bir yer (Manastır). Burada La-ma'lar bazı kabile işlerine bakarlar.

K'u-lun: Aynı zamanda, Moğol kabilelerinden Kalka'ların idare merkezinin adıdır. Batılilar ise Urga derler. (Bk. Tzu Yüan, terimler lügati).

⁹ Prof. Dr. Eberhard "Eski Moğol kabilelerinde ölüyü ağaç üzerine koydukları ve üç yıl sonra cesetten kalan şeyi yaktıkları" hakkında bilgi vermektedir (Çinin şimal komşuları, s. 64).

Cengiz devri Moğollarında ise ölünün, (daha ziyade Hanının cenaze merasimi anlatılmak istenmiştir) defnedildiğini ve mezara götürülürken yolda rastlanan insanların da öldürülüp beraber gömüldüğünü öğreniyoruz (bk: A. İnan, Türklerde ve Moğollarda defin merasimlerine dair, 43 sayılı Belleten, s. 525). Marco Polo da Han'ların bu şekilde gömüldüğü anlatmaktadır. (Yule: Aynı kitap, cilt I, s. 246).

bir eğlenceye gitmezler. Hatta sokağa bile çıkmazlar. Kadın kocası öldükten sonra hayatının sonuna kadar evlenmez.

Ölenler için mabede gitmezler. O kimsenin öldüğünün ertesi yılında Buda'nın heykeli önünde kandil yakarlar. Kokular ve içkiler koyarlar, dua olurlar. Zenginlerin bir kısmı gümüşten yapılmış hayvan heykellerini K'u-lun'a götürüp rahiplere hediye ederler. Fakirler ise sadece kumaş verirler ve ölü için dua okuturlar. Bu günden başka yeni yılda da ölünün hatırası için K'u-lun'a hediyeler götürürler. Çocuklar babalarının mezarına giderler, La-ma'yı çağırarak dua okuturlar. Kendileri de ağlarlar.

Atalar kültü yoktur, baba öldükten sonra oğul onun yerine geçer. Oğlu yoksa kardeşlerden biri veyahut akrabalar ölenin yerini alır¹⁰.

D— Bayramlar ve dini merasimler :

Her yılın dördüncü ayında dini bayramları vardır. Herkes 'O-po'ya (Obo) (70-80 santim yüksekliğinde, üst üste konmuş taşlardan yapılmış bir yer) gider ve takdimelerde bulunur¹¹. K'u-lun'dan La-ma gelir müzik çalınır, ve dua okunur. Sonra bir koyun kesilir, derisini yüzerler, başını, ayaklarını ve kuyruğunu O-po'nun üstüne asarlar. Bundan başka burasını çınar dallarıyla ve kulaşlarla süslerler. Sonra şefleri, büyük memurları, askerler ve halk bunun etrafında soldan sağa doğru adım adım yürürler. Birisi ilâhi söyler, diğerleri ona refakat ederler. Bu merasim sulh ve sükuna kavuşmak için yapıyordu. Bu merasimden sonra gençler arasında at koşulan yapılır. hedefe ilk varana kumaş ve gümüş kaplar gibi hediyeler verilir.

Beşinci ayda yine dini bayram vardır. Dağlar ve nehirler için ibadet ederler.

Onuncu ayda ise "Uzun Ömür" bayramı vardır. Zenginler K'u-lun'a giderler, rahiplere hediye ve para verirler. La-ma'yı çağırırlar, kendile-

¹⁰ Eski Moğol kabilesi pederşahi olmuştur. Bununla beraber Mederşahi münasebetlerin bakiyesi olan bazı âdetleri de görülmüştür. Mülkiyet meselesinde de baba ve ananın mülkü çocuklar arasında taksim olunurken esas miras küçük oğluna kalır, aile ocağının muhafızı da o olurdu (bk: Moğolların içtimai teşkilâtı s. 77-78).

Ölüm âdetleri için bk:

Hsin-chiang Li-ssu chih : s. 5a-7ab.

Hsin-chiang Chi Yü : s. 192.

Hsin-chiang Feng Wu : S. 71.

¹¹ 'Obo' kelimesi eski devirlerde Orta Asyada "Kabile Tanrısının bulunduğu, kurban ve adaklar kabul ettiği yere yapılmış tepe" manasında kullanılmıştır. Sonra bu kelime Oğuzlarda muayyen bir 'Obo' etrafında toplanan aile manasında kullanılmaya başlanmıştır. Eski zamandada Moğollarda 'Obo'ya kurban sunmak merasimi pek basitti. Kam, bir ocağın hamisi olan Tanrının filan yerde bulunduğunu söyler. Oymak da oraya toprak yığıp bir tepelik yapar ve âyin icra ederdi. Bu şekilde bu Obo bir mabetti. Geçen yolcu buraya adak olarak kılı veya bez parçası sarardı. Muayyen zamanlarda Obo'ya toplanıp âyin yapar ve kurban keserlerdi. Buda dininin kabulünden sonra da bu âdet devam etti, (Obo veya Oba için bak: "Oba", "Obo" sözleri hakkında A. İnan, Azerbeycan Yurt Bilgisi, 1933, s. 377-79.)

rine uzun ömür verilmesi için dua okuturlar. Bundan başka bir ağaca yahut 'Obo' üstüne yaşları kadar lamba asarlar, uzun ömür için dua okurlar.

İlkbahar ve Sonbaharda hava güzel olduğu zaman Buda'yı mabetten çıkarırlar ve sokaklarda gezdirirler. Buda geçerken herkes evinden çıkar, başlarını Buda'nın ayaklarına sürerek "kendilerine saadet vermesi için" niyaz ederler. O gün herkes güzel elbiselerini giyer. Buda'yı kızdırmamak için hayvan kesmezler çiçek koparmazlar¹³..

Görülüyorki, bu gün Çin Türkistanı'nda yaşayan Moğollarda, gerek dini merasim ve bayramlarda ve gerekse defin merasim ve âyinlerinde Lamaizm şiddetle hüküm sürmektedir¹³. Meselâ, eski Moğol kabilelerinde rastlanan ölüleri ağaç üzerine koyma ve üç yıl sonra kemiklerini yakma¹⁴ ve sonra Türklerden aldıkları 'ölüyü gömme' gibi âdetlerin yerine Budistik (Lamaist) geleneklerin hâkim olduğunu görüyoruz¹⁵.

Bununla beraber, halâ aralarında yaşadığı görülen eski zamanlardaki Şamani ayinlerle ilgili "Obo" lar da dini bir kült sayılmaktadır. Her yıl dördüncü ayda buraya takdimlerin sunulması ve "Obo" ların etrafında yapılan merasim gibi âdetlerin Budizmle hiçbir ilgisi yoktur.

Görülüyor ki, Moğollarda eski Türk dininin arta kalanı olan 'Obo' kültü Lama'ların şiddetli mücadelelerine rağmen halâ devam etmektedir.

Evlencmeler de ise, eski Moğol kabilelerinde rastlanan kız kaçırma suretiyle evlenme ve iç güveylik âdetlerinin¹⁶ bu gün mevcut olmadığını görüyoruz.

¹² Marco Polo, Moğolların "En Yüce Gök Tanrı"sına inandıklarını ve bundan başka, onların çocuklarını, mahsullerini ve sürülerini koruyan "Nagitay" dedikleri bir "Yer Tanrısı" daha mevcut olduğunu söyler. Herkesin evinde bu tanrının keçeden yapılmış idolleri ve sonra kadınların ve çocukların da böyle keçeden yapılmış imajları bulunduğunu ve yemek yerken Tanrı ile birlikte bunları da beslediklerini" anlatır (Marco Polo: cilt I, s. 256-257). Marco Polo, Moğolların Budist olduklarından ancak kitabının sonunda bahsediyor (s. 456-57). Bir çok seyyahlar da Moğol çadırlarında keçeden yapılmış putların bulunduğu bahseder (bk: Türklerde ve Moğollarda defin merasimi, 43 sayılı Belleten, s. 532).

Cengiz istilâsı sırasında Budizmi kabul etmiş olan Moğollar, Çinden atıldıktan sonra (1368-69) Budizme artık kıymet vermemiş ve bu dinin yeni bir şekli olan Lamaizmi (Sarı kalpaklılar tarikatını) kabul etmişlerdi (XVI'inci yüz yıl). Bu tarikat beraberinde daha yüksek bir medeniyet getirmişti. Lama'lar Şaman'lardan daha üstün idiler. Onlar bir taraftan hayatın tecrübesini, âdetlerini getiriyorlar, diğer cihetten de kanlı kurbanlar ve vahşi örf ve âdetler aleyhinde söyüyorlardı, görülmemiş âyinler yapıyorlardı. Çok geçmeden bu tarikat Moğollar arasında da kuvvetle yayıldı ve gelişti (bk: Moğolların içtîmai teşkilâtı, s. 263-65).

Moğolların dini merasim ve bayramları için bk:

Hsin-chiang Li-ssu chih : s, 6-8 ab.

Hsin-chiang Chi Yü : s. 192-93.

Hsin-chiang Feng Wu : s. 71.

¹³ Waddel: Lamaizm, s. 420-514 ¹⁴ Çinin şimal komşuları, s. 56, 59, 64

¹⁵ Türklerde ve Moğollarda derin merasimleri, 43 sayılı Belleten s. 525.

¹⁶ Çinin şimal komşuları, s. 64.

HABITS AND CUSTOMS OF THE MONGOLS OF CHINESE TURKISTAN, ACCORDING TO SOME CHINESE SOURCES

In Chinese Turkistan, Where in the past a number of different civilizations flourished and came in contact with each other, today also there are a number of peoples and different customs¹.

Let us see the habits and customs of the Mongols (called Meng-ku by Chinese) from the Chinese points of views.

A- The way they live:

The Mongols live in tents made of felt which look like a caldron turned upside down. These are called Se-ko-la, which has not been translated². Chinese call them "Meng-ku-pao" (Mongol's tent). Their walls are made of willow. The roofs have no tiles, but are covered with felt. These tents have a window that can be opened when desired. A curtain, made of thick cloth is used as door. The inside of these tents are covered with rugs and carpets. In summer they use mats. The tents of the lower classes have only one room where their animals sleep too. The tents of the rich consist of many partitions which serve as rooms. The young girls sleep in separate rooms.

There is perfect co-ordination in their homes. In the morning, the eldest bride of the house, or the wife (if there is no bride) gets up first, opens

¹ The Chinese sources classify these peoples as follows:

Han-tsu (Chinese), Man-tsu (Manchus), Meng-ku (Mongols), Ch'an-huei (Muslim Turks, Uighurs (Wei-wu-erh), Pu-lu-t'e (Kirghizes), Kan-hueis (Tungans, Muslim Chinese), Ha-se-ke (Kazaks), Ta-chi-ke (Tachiks), Lao-t'o-i (Ta-tan. that is one of the Mongol Tribes). Besides, there are white Russians whom the Chinese call Kuei-hua-na, and some Özbeks, Kalmuks, Solons, Hsi-pos and Dolonis.

The Mongols are the descendants of those Mongolians originally brought from their homeland after the Chingiz invasion. Today they live in Chen-hsi (North of Hami), Wu-su (West of Manas), Ta-cheng (Northern Turkestan and İli). Their number is about 100.000 and they are nomadic.

For these people see -

Hsin-chiang Li-ssu Chih : Wang Shu-nan, 1910. P. 2b - 27 a b.

Hsin-chiang Chi Yü : Wu Ai-chen, 1936 Shanghai, p. 187-205.

Hsin-chiang Feng Wu : Chu Yung-tse, Ch'ungking, 1944, p. 67-79.

² Ch'ang Ch'un relates that ; on his way to visit Chingiz Kaan, he had seen Mongols living in black wagons and white tents (see, Waley! The travels of an alchemist, p. 67; and E. Bretschneider, Mediaeval researches vol. I, p. 50).

Marco Polo also mentions these felt tents and the wagons covered with black felt (Yule: Travels of Marco polo, vol.I, p. Ö52).

It is said that, on the tents of the Mongols of the XIII th century there is a neck-like chimney and rafts, used for roofing the tents of some Mongol heros, made of animal bones. Some tents are even covered with animal skins (see, Viladimirstov: trans. A. İnan. Moğolların içtimai teşkilâtı. Ankara. 1944. P. 68).

the window, and gets the water from the well. After heating the water, she wakes up the rest of the household. They drink tea altogether. They put a little milk and salt in the tea. With the tea, they eat a kind of bread called Po-po. After breakfast everybody goes to his particular job. The lunch is practically the same. For supper they serve soup, meat, fried flour as well as tea and milk. Besides, they have a kind of drink made of milk (which might be the so called Kimiz) which is only served for guests. They go to bed right after supper, at night they do not use any light at all.

Their clothing resembles that of the Manchus. The women's dresses are tight and long, open in front and nicely embroidered. They usually have a hem of green velvet on the skirt. Most of the women dress in red; they like make up and wear jewels. They plait their hair, wear embroidered caps with long tassels³. Men wear leather jackets and trousers all through the year. They wear coats of hide in very cold weather. They always wear hats⁴.

The Meng-kus (Mongols) are known to be very hospitable. When a guest comes they gather around him, greet him respectfully and always walk on his right. They offer him wine (must be Kimiz), milk, tea and a kind of tobacco to clean the teeth. As long as the guest stays, a sheep is killed every day. It is considered a disgrace not to offer fresh meat to a guest. The sheep is shown to him before being killed. Half of it is offered to Buddha. Then all the relatives and neighbours bring different dishes; they all eat together, sing and dance. They consider it as good luck to have as a guest an important person, so they can do everything they can to please him. They are also very polite. When talking to somebody they look down and speak in a low tone.

They have great respect for the Lama. If there are three sons in family, at least two would become Lama. This, however, more or less depends on the youngsters' wishes. One who wants to be a Lama, first gets written permission from the chief of the tribe. Then he goes to the temple, prays before Buddha. While the drums and gongs are played, he is given the title of Lama. When his father dies, if there is no one to take care of his mother, he then leaves the temple and returns home to look after his family⁵.

³ Ch'ang Ch'un states that; "The married Mongol women wear a head dress of birch-bark, some two feet high. This generally cover with a black Woolen stuff; but some of the richer women use red silk. The end of this head dress is like a duck; they call it Ku-ku" (see Waley, same book p. 67; and E. Bretschneider, same book vol. I, p. 52).

⁴ Ch'ang Ch'un relates that; "Mongol, men wear hides and fur coats, and their hair in two plaits that hang behind the ears" (see Waley: same book p. 67. And see also E. Bretschneider, same book, vol I, P.52).

⁵ For the living customs see:

Hsin-chiang Li-ssu Chich : P. 2-4 ab

Hsin-chiang Chi Yü : P. 190.

Hsin-chiang Feng Wu : P. 70

B- Marriage customs:

The groom sends a go-between with sheep, wine and Ha-ta (valuable presents like silk and woolen materials and small statue of Buddha) to the house of the girl of his choice. The go-between explains the purpose of her visit. If the girls' family approves the marriage, they accept the presents and immediately kill a sheep which would mean an acceptance of the proposal. Then they fix the wedding date.

On the wedding day, the go-between takes the groom to the bride's home again with many presents. These presents include glue which is supposed to bind the couple together. The bride then distributes presents among her friends and relatives. The bride's dress is red and very elegant. She wears red boots and a cap with red tassels. When she is ready to leave the house the Lama comes and pray for her. In accordance with customs, she covers her face with her skirt and weeps and does not want to go, then, her father or her brother comes and puts her on a horse. All the relatives and the people of the house go to the groom's house. There the Lama meets them at the door. He cuts a lock of hair from the groom and the bride, and praying he ties them together, so that the couple would be tied to each other forever. The sister-in-law takes the bride in, changes her dress, plaits her hair into two pigtails. This indicates that, she is now a married-woman. Then the whole family prays before Buddha⁶.

Guests are invited for dinner. Tea and Kımız are served. They sing and dance through out the night.

For three days, following the wedding, the bride neither goes out, nor works at home. Following this period she starts doing every type of work and can go out only with somebody from home.

For those who cannot afford to marry, everybody helps by collecting enough money for their marriage⁷.

⁶ "It is said that, in ancient Mongols, when the bride is introduced to her mother-in-law, a certain religious service is made and the bride offered her presents (Shidkul) given by her mother" (see; Viladimirstov, trans. by A. İnan, same book p. 78).

⁷ it is known that, the ancient Mongols have Levirat (The custom of taking a deceased brother's wives or step-mothers). But the Mongols of the XI-XIII th century used to go to distant places and try to get into touch with the tribes for marriage purposes, Polygamy is a recent custom among them (see: Viladimirstov, trans. A. İnan, same book, P. 76).

Marco Polo also mentions the marriage of Mongols to their brothers' wives and step-mothers (Yule, same book, P. Vol. I 253).

Prof. Dr. Eberhard had found evidence about the marriages by kidnapping among ancient Mongols (See Dr.W.Eberhard : Çin'in şimal komşuları, 1942, Ankara, p. 64).

For the marriage customs see :

Hsin-chiang Li-ssu Chih : P. 4b-5a.

Hsin-chiang Chi Yü : P. 191

Hsin-chiang Feng Wu : P. 71

C- Burial customs :

In the ceremonies for the dead a marked difference is observed between the rich and the poor. When a rich man dies, they shroud him and put his body on a sofa with some wood under it. Then the Lama comes. He sets fire to the wood and prays until the corpse is burned. If the body burns completely, it is believed that he had no sin. Then they collect the ashes, mixing them with earth and some medicine and make of it a small statue of dead man and then bury it. This place is covered with earth high enough, so as to be considered his grave.

When a poor man dies they do not shroud him. The Lama will look at the fortune of the dead man to fix the place of burial. During the night they put the body there. The Lama prays and they leave it there. This is called "Öpen burial". Usually the corpse is left open all night and eaten by the wolves and wild birds. If it is not eaten within three days, it is believed that he has sinned and might harm them. Those who live near, abandon their homes and move elsewhere. The dead man's relatives then call for the Lama to pray so that the beasts will eat the corpse. Besides this, they take all his clothings and belongings to K'u-lun⁸, and give them to the priests as a present. Some of them even give money. For that reason all the priests there, are very rich.

There is one more ceremony before the burial takes place. The Lama lays the body on the ground and with a bone draws a certain figure as large as the corpse, and prays. It is believed that this would cleanse the body of its sins⁹.

The son, for his father and mother. the woman, for her husband, mourns for hundred days. For the relatives, the mourning period is forty nine days. In this period they wear white and plain dresses. They do not comb their hair, do not give banquets or go out for entertainments. They even do not go out on the street. When the husband of a woman dies she never marries again.

They do not go to the temple to pray for the dead. But on the first anniversary of the death the family lights candles, puts drink and scent

⁸ Ku-lun is a temple, out of city, where the Lamas live. Here is the Lama attends certain religious and administrative affairs of the tribes.

Ku-lun is also a name of the capital of Kalka, one of the Mongol tribes. In the west it is called "Urga" (See Tzu Yüan).

⁹ Prof Dr. Eberhard relates that "in ancient Mongols the body was laid on the tree and burned the bones after three years (See: Çin'in şimal komşuları, P. 64).

We also learn that during Chingiz's reign, when they are carrying the corpse to its grave, they used to kill everybody they met on their way and buried together (Here must have been told the burial ceremony of Kaans) (See: W. Barthold: trans. by A. İnan; Türklerde ve Moğollarda din merasimleri meselesine dair, 43 sayılı Belleten, Ankara 1947, P-525)-

Marco Polo confirms that the Kaans were buried as explained above (See: Yule, same book Vol I. p. 246).

before Buddha, and prays. The richer take silver statues of animals to K'u-lun and present them to the priests. The poor give only clothing and have the priest pray for the dead. Aside from this anniversary, gifts in memory of the dead are taken to K'u-lun on New Year's Eve. The children visit their father's grave and call the Lama to pray for their father, and weep over the grave.

When the father dies, the son takes his place. If he had no sons, then one of his brothers or some of his relative takes his place¹⁰.

D- Festivals and religious customs:

They have festivals in the fourth month of each year. Everybody goes to "O-po" an (O-po (Obo) is a place of 70-80 cm. high made of stones piled on each other), and offer presents". The Lama comes from K'u-lun. They play music and pray. Then they kill a sheep and hang its head, feet and the tail on the O-po. They also decorate the O-po with the branches of plane trees and cloths. Then the chiefs of the tribe, the officials, soldiers and the people line up and walk around the O-po, from left to the right, one of them sings hymns, others accompany him. This ceremony is held for "Peace and order". After this ceremony, horse races are arranged among the young men. Whoever reaches the destination first, is rewarded with presents, such as silver cups or cloths.

They have another festival on the fifth month. This time they pray for the mountains and rivers.

On the tenth month they celebrate another religious festival, called "The long life festival". The rich people go to K'u-lun and give presents to the priests. They call the Lama and have him pray for "Long life" for themselves. They also hang on the O-po a candle for each year of their life, **and** pray for long life.

¹⁰ The ancient Mongol tribes had been Patriarchal. However some customs which are regarded as the traces of Matriarchal relations can also be seen. As to the possession of property; when the property of mother and father are divided among the children, the main share is left to the youngest son. He would be the master of the whole family (See: Viladimirstov, trans, A. İnan same book, p. 77-78).

For death customs see also :

Hsin-chiang Li-ssu Chih : P. 5a- -7ab

Hsin-chiang Chi Yü : P. 192

Hsin- chiang Feng Wu : P. 71

¹¹ In Central Asia the word of "Obo", is used to refer to a small hill where "The God of the Tribe" exists, and sacrifices are offered. Later it is used to refer to a family in Oğuz Turks, who gather around the "Obo", in ancient times the ceremony of offering sacrifices among Mongols was quite simple. The Kam used to describe where the 'The God of The Tribe' was, and then the Oymak piled some soil there and carried out the service. Thus, the 'Obo' in this case can be regarded as a temple. The people used to put horse hair or piece of cloth as vow. On certain days they used to gather in 'Obo', to offer sacrifices and pray. After they accepted Buddhism, this custom continued. (For Obo or Oba see; A. İnan: 'Obo, Oba' sözleri hakkında; Azerbeycan Yurt Bilgisi, İstanbul, 1933» vol.2, p. 377-379)-

In the spring and autumn when the weather is good they take Buddha out of the temple. When Buddha is passing on the streets everybody comes out of their houses and by touching their heads to the Buddha's feet ask for happiness. That day they wear their best dresses and they neither kill animals nor pick flowers, so that Buddha will not get angry¹².

Thus it is seen that, Lamaism still prevails in the religious ceremonies and festivals as well as in the burial and religious services of the Mongols today living in Chinese Türkistan¹³. For example, instead of the customs such as, "putting the corpse on the tree and burning the bones after three years"¹⁴ " which was exercised in the ancient Mongol tribes as well as the "burial of the body" which they have later adopted from the Turks; today the Buddhist (Lamaist) customs are dominant among them¹⁵.

However, some religious services of the ancient Shamanism are still in existence to some extent. The 'Obo' which is related to these services are still considered as a religious cult. There is no any relation whatsoever with Buddhism neither with the presents offered here every fourth month of the year, nor with the ceremony held around the 'O-po's.

It is clear that, the cult of O-po's which is a remnant of the old Turkish religion among the Mongols, in spite of the vigorous antagonism of the Lamas, still exists. But in the matrimony, customs of kidnapping of the bride and of the boarding bridegroom (bridegroom living at the house of bride's parents), which is peculiar to old Mongol tribes do not exist at all¹⁶.

¹² Marco Polo relates that, the Mongols " have a Most High God of Heaven, whom they worship daily with thurible and incense, but they pray to him only for health of mind and body. But they have also a certain other God of theirs called 'Nagitay', and they say he is the "God of Earth, who watches over their children, cattle and crops. They show him great worship and honour, and every man had a figure of him in his house, made of felt and cloth; and they also make in the same manner images of his wife and children. And when they eat, they take the fat of the meat and grease the god's mouth, as well as the wife and children " (See Yule, p. 256-57). Marco Polo speaks of their new adoption of the Chinese Buddhism at the end of his book (Yule, p. 456-62). Many travelers speak that, the Mongols have the idols, made of felt in their tents (See, Barthold: Trans A. inan, same article, p. 532).

The Mongols who have accepted the Buddhism during the Chingiz invasion, after being driven from China (1368-69), did no longer respect Buddhism, they accepted Lamaism (sect of yellow caps, XVI th century). With this sect a higher civilization was introduced into the land. The Lamas were considered more cultivated than the Shamans. They introduced various experiences and customs of life. And preached against sacrifices, savage habits and customs, but performed unusual religious ceremonies. Very soon after this, this sect spread and develop among Mongols (see : Viladimirstov; trans. A. inan, same book, p. 263-65).

For the festivals and religious customs of the Mongols see:

Hsin-chiang Li-ssu Chih : P. 6-8 a b.

Hsin-chiang Chi Yü : P. 192-93.

Hsin-chiang Feng Wu : P. 71.

¹³ Waddel: Lamaism, see: P. 420-514.

¹⁴ Çin'in şimal komşuları, P. 56, 59, 64.

¹⁵ Barthold: trans. A. inan. same article, p. 525.

¹⁶ Çin'in şimal komşuları, P. 64.